

языках. Так, модальность в английском языке выражена лексически большим количеством элементов, чем в русском языке.

Список использованной литературы:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). — М.: ИКАР, 2010.
2. Афанасьев П.А. Теоретическая грамматика английского языка. Учебное пособие. Таганрог: Эсперо, 1997. — 128с
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. — М.: ЛИБРОКОМ, 2014.
4. Беляева М.А. Грамматика английского языка / М.А. Беляева. М.: Высшая школа, 1977. 75 с.
5. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка. - М.: Высшая школа, 1983. - 383 с.
6. Васильев Л, М. Модальные глаголы русского языка в их отношении к структуре предложения II Синтаксис и интонация. Уфа, БГУ, 1976. ~ С. 14-25.
7. Васильева Л. В. Модальный глагол must и его функциональные эквиваленты как сегмент функционально-семантического поля модальности: Дне. канд. филол. наук. М., 1990. - 233с
8. Вейхман Г.А. Новое в английской грамматике/ Вейхман Г. А. - М.: Издательство „АСТ”, 2000. - 128 с.
9. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке Труды ИРЯЗ АН СССР., Т. II, 1958.
10. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке // Избранные труды - исследования по русской грамматике. - М., 1975. - С. 53 - 88.

Рецензент: к.ф.н., и.о. доценты Осмоналиев М.А.

УДК

Асанбекова Гүлжан Чынарбековна

Коомдук илимдер институтунун магистранты. Кыргыз-Түрк “Манас” университети

КЫРГЫЗСТАНДА ЖУРНАЛИСТ АЯЛДАРДЫН ПРОФИЛИ ЖАНА КЕСИПКЕ БАЙЛАНЫШКАН ПРОБЛЕМАЛАРЫ

KIRGIZISTAN'DA KADIN GAZETECİLERİN PROFİLİ VE MESLEKİ SORUNLARI

**ПРОФИЛЬ ЖЕНЦИН-ЖУРНАЛИСТОК В КЫРГЫЗСТАНЕ И ИХ ПРОБЛЕМЫ,
СВЯЗАННЫЕ С ИХ ПРОФЕССИЕЙ**

**PROFILE OF FEMALE JOURNALISTS IN KYRGYZSTAN AND THEIR
PROFESSIONAL PROBLEMS**

Аннотация: Кыргызстанда соңку жылдары телевидение, радио жана газеталарда журналисттик кесип менен алектенген кыз-келиндердин саны күн санап артууда. Бул макалада Кыргызстанда медиа секторунда эмгектенген кыз-келиндердин профили жана кесиптик проблемалары изилденген.

Özet: Kırgızistan’da özellikle son yıllarda gerek televizyonlarda, gerekse gazetelerde habercilik ile uğraşan kadın gazeteci sayısında belirgin bir artış meydana gelmiştir. Bu makale Kırgızistan’daki medya sektöründe çalışan kadın gazetecilerin profili ve meslek yaşantılarında karşılaştıkları sorunlar incelenir.

Аннотация: По данным специалистов, тесно сотрудничающих с медиа, в последние годы число женщин-журналистов, работающих на теле и радиовещаниях, в газетном издательстве, значительно возрастает. В данной статье были исследованы профиль и проблемы, связанные с профессией женщин-журналистов, работающих в медиа секторе.

Annotation: According to specialists closely associated with the media, in recent years, women in Kyrgyzstan have seen an increase in television, radio, and newspaper publishing. In this dissertation, the problems of women working in the media sector were investigated.

Түйүндүү сөздөр: Кыргызстан медиасы, журналист аялдар, профиль, кесиптик проблемалар

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan Medyası, Kadın Gazeteci, Gazeteci Profili, Mesleki Sorunlar

Ключевые слова: Медиа Кыргызстана, женщины-журналисты, профиль, проблемы

Keywords: Kyrgyz media, female journalists, profile, professional problems.

Medyaıı takip edenlerin farkedebildiği gibi, Kırgızistan’da özellikle son yıllarda gerek televizyonlarda gerekse gazetelerde habercilik ile uğraşan kadın gazeteci sayısında belirgin bir artış meydana gelmiştir. Kırgızistan’daki “Gazeteciler” adlı halk derneği ve Danimarka’lı IMS organizasyonuıla birlikte yaptıkları araştırmada (2013) Kırgızistan’da erkek gazetecilere göre kadın gazeteci sayısı çoktur. Araştırma sonucunda ülkede yaklaşık 1875 gazeteci çalıştığı ve onların 1031’i kadın gazeteci ve 844’ü de erkek gazeteci olduklarını tespit etmişlerdir [<http://old.kabar.kg/society/full/6503>]. Bu arada, dünyada üniversitelerin gazetecilik bölümlerinde okuyan ve mezun olan öğrenciler içinde kadınların oranı da giderek yükselmiştir. Kırgızistan’da da gazeteci olmak isteyen kadınların sayısı erkeklere göre çok fazladır ve yıllar geçtikçe de sayılarda belirgin bir artışlar görölmektedir. KC Ulusal İstatistik Komitesi’nin verilerine göre 2017-2018- eğitim öğretim yılında ülkedeki tüm 81 Üniversitedeki Gazetecilik bölümlerde okuyan öğrenci sayısı toplam 1974’tür ve onların 1576’sı kadın, 398’i de erkektir. Kırgızistan’da neden bu kadar iletişim alanı erkeklere göre daha çok kadınların ilgisini çekiyor sorusunun yanıtı da çok farklıdır, ve tartışılır.

SSCB hükümetinin iktidarı altındaki 73 yıl içerisinde Kırgız toplumu en radikal değışiklikleri gerçekleştirdi. 1924 yılının 7 Kasımında Kırgız dilinde ‘Erkin Too’ adlı ilk gazete çıktı ve bu gazete de zamanında birçok görevi yerine getirmiştir. Kırgız dilinde olan yalnız gazete olduğundan dolayı tüm kültürü kendine bağlayıp, Kırgız gençleri ve tüm okuyucular için Enstitü, Üniversite, Yazarlar Birliği ve tüm kültürel kurumların rolünü gerçekleştirmiştir [Бакашова, 2002,7-6.]. “Erkin Too” gazetesindeki “Kadınların eşitliği”, “14 yaşındaki kız satılıyor” gibi makalelerde ilk olarak kadınların eğitim alması, eşit haklara sahip olmaları ve onları “ev kölesi” olarak bırakmaksızın toplumsal açıdan yararlı işlere getirme çağrısı vardı. Kadınlara yönelik mesleki ayrımcılığın en fazla yaşandığı sektörlerden biri de medya alanıdır. Van Zoonen’a göre [Van Zoonen, 1994, 54-6.], medya endüstrilerinde kadınların maruz kaldığı ayrımcı tutumlar, bir kadın olarak meslek sahibi olmanın sorunlu bir durum olduğunu tespit etmektedir. Fakat XIX. yüzyılın ünlü Kazak etnografi, tarihçi Çokon Valihanov Kırgız bayanlarının diğer bazı Orta Asya halklarına göre ailedeki ve toplumdaki daha özgür durumunu vurgulamıştır [Бектурганова, 2006,

6-6.J. Bu yüzden medyanın ülkede örgütlenmesinin ilk yıldarından itibaren kadınlar aktif olarak katılmaya başlamışlardır.

Bu çalışmada Kırgızistan'da kadın gazeteci profili, gazetecilerin sosyo-demografik özellikleri, mesleki bilgiler ve değerleri karşılaştırmak suretiyle ortaya konmuştur. Eğitim, aile, yaş gibi veriler gazetecilerin sosyo-demografik özelliklerini; iş tecrübesi, çalışılan kurum, gelir, meslek seçimindeki faktörler ve işteki memnuniyet gibi konulardaki veriler, gazetecilerin mesleki hayatlarına yönelik bilgileri; ve gazetecilikteki mesleki roller, değerler ve mesleki etikle ilgili görüşleri de gazetecilerin mesleki değerlerini ortaya koymaktadır.

Sosyo-Demografik Özellikler Eğitim: Bugün Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin eğitim durumuna bakıldığında kadın gazetecilerin çoğunun yüksek öğrenim görmüş kişiler olduğu bilinmektedir. Kırgızistan medyasında görev alan kadın gazetecilerin büyük bir oranı (84.0%) üniversite mezunu oldukları gözlemlenmektedir ve lise mezunu olan kadın gazetecilerin oranı 4.0% olarak çok azdır. Orta okul mezunlarından söz etmek çok zordur, çünkü araştırmaya katılan 100 tane gazetecilerin sadece 2 tanesi orta okulu bitirmişlerdir.

Aile Yaşamı: Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin çoğu (63%) bekar (ve çocuksuz) bayanlardan oluşmaktadır. Diğer yüzde 37%'si de evli ve çocuk sahibi olan gazetecilerdir. Fakat arada çok büyük fark var demek de mümkün değildir. Çünkü yerel medyalarda görev yapan kadınların aile yaşamına baktığımızda farklılıklar olabilir. Çünkü küçük yerleşim birimlerinde, köylerde genç kızların sayısı az olabilir ve onlar üniversitede mezun olduktan sonra mezkezdaki medya kuruluşlarında çalışmak isterler. Tabii ki, ilçelerde de genç kızlar çalışıyorlar ama genellikle oralarda evli ve çocuk sahibi olan orta yaştaki kadın gazeteciler çalıştığı gözüküyor. Öte yandan yaygın bir görüşe göre, kadın gazetecilerin çoğunun bekar olmasının sebebi, kadın gazetecilerin yoğun ve farklı iş saatleri yüzünden kariyerlerini ve özel hayatlarını dengelemekte zorlandıkları yönündedir. Fakat bu araştırmanın sonucuna göre, bu kanıya varılmadan önce göz önünde bulundurulması gereken farklı bir sebep de çoğu kadın gazetecinin bekar olmasının buldukları yaş grubuyla alakalı olmasıdır.

Yaş: Araştırmamız Kırgızistan medya sektöründe görev yapan kadın gazetecilerinin %34'ünün 18-25 yaş grubuna (ve %30'unun 26-30 yaş grubuna) dahil olduğunu ortaya koymuştur. Çoğu kadın gazetecinin bu yaş gruplarında bulunması belli olunca, oldukça genç kadın gazeteci profili çıkmaktadır ve bize son yıllarda işe alınan kadın gazeteci sayısında artış olduğu yönündeki savı destekleyen bir bakış açısı sunmaktadır. Yaş ilerledikçe de kadın gazeteci sayısında düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, kadın gazetecilerin sadece %7'si 46 yaş ve üstündedir.

Gelir: Araştırma sonuçlarına göre, kadın gazetecilerin %30'u 10 000-15 000 som arasında maaş alırlar, %22'sinin de geliri 10 000 som'un altındadır. Bu demek ki, Kırgızistan medya sektöründe çalışan kadın gazetecilerin maaşları düşük demektir. Çünkü Kırgızistan'da yüksek maaş olarak sayılan 25 000 som'un üzerinde para kazanan gazetecilerin oranı sadece %12'dir.

Bu sırada araştırmamızın başka bir sonucu gösteriyor ki en çok para kazananlar haber ajanslarında çalışıyor. Çünkü iş tecrübesinin az olmasına rağmen, en yüksek sayılan 25 000 som'un üzerinde para kazanan gazeteciler haber ajanslarında çalışıyorlar (Bkz., Şekil 13). Bu miktarda maaş alan gazeteciler televizyonda da söz konusudur, fakat burada iş tecrübesiyle doğru orantı vardır. Gazetecilerin maaşının ortalama sayısı olan 15 000-20 000 som en çok televizyonda çalışanlar için geçerlidir.

İş Tecrübesi: Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin yaş grupları ve iş tecrübeleri süresi arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, medyadaki kadın gazetecilerin çoğu 18-25 yaş grubundadır. Bununla alakalı olarak kadın gazetecilerin çoğunun (%41) 1 ile 5 yıl arasında iş tecrübesine sahip oldukları görülmektedir. Bunu %31'le 6-10 ve

%13'le 11-15 yıllık iş tecrübesi izlemektedir. Anketi cevaplayanlar arasında 31 yıl ve üzeri iş tecrübesine sahip kadın gazetecilerin sayısı sadece 2 tanedir . 16-20, 21-25 ve 26-30 yıllık toplam iş tecrübesi yüzdesi sadece %14 olarak ortaya çıkıyor. Bu rakamlar, özellikle de 1-5 yıllık iş tecrübesi (%41) ve 16-20 yıllık iş tecrübesi (%11) arasındaki büyük fark son yıllarda medyadaki kadın gazeteci sayısındaki artışa işaret etmektedir.

Meslek Seçimindeki Faktörler: Araştırmanın sonucuna göre, Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin %82.4'ü, mesleklerini seçerken ,‘Toplumu aydınlatma olanağı’ni elde etmeyi en önemli ve belirleyici unsur olarak görmekteyler.

İşteki Memnuniyet: Anketteki, ‘İşinizden ne kadar memnunsunuz?’ sorusuna genel olarak kadın gazeteciler mesleklerinden memnun oldukları yönünde cevap vermişlerdir (Bkz., Şekil 3). Araştırmaya katılanların %54'ü memnun olduklarını, %31'i çok memnun olduklarını, %9'u da kararsız olduklarını ve %6'sı da memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Mesleki İşlevler ve Roller: Elde ettiğimiz verilere göre, Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin %88.5'i ‘Haber en hızlı biçimde aktarma’nın en önemli gazetecilik işlevi olduğu konusunda hemfikirdirler. Yine aynı şekilde kadın gazetecilerin %11.5'i medyanın sağladığı ‘Eğlendirme ve dinlendirme’nin en az önemli gazetecilik işlevi olduğu konusunda aynı görüşü paylaşmaktadırlar. Kadın gazetecilerin %57.7'si ‘Karmaşık sorunları analiz etme ve yorumlama’ işlevinin ve %55.8'inin de ‘Hükümetin yaptığı açıklamaların doğruluğunu araştırma’ işlevinin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Gazetecilik değerleri: Kırgızistan'daki kadın gazetecilere, mesleki işlevler ve rollerine yönelik görüşleri yanında, bir habercinin sahip olması gereken değerlerden hangilerinin önemli olduğunu sorduğumuzda ve aldığımız cevaplar üzerine bu değerleri önem sırasına koyduğumuzda görüyoruz ki, kadın gazeteciler için bir habercinin sahip olması gereken en önemli dört özellik sırasıyla ‘Dürüstlük’ (%94.1), ‘Objektiflik’ (%92.2), ‘Doğruluk’ (%92.2) ve ‘Sorumluluk’ (%90.2) olmuştur.

Etik: ‘Gazeteci olduğunu söylemeden bilgi araştırma’; ‘Bilgi toplamak amacıyla bir firma ya da kurumda işe girme (casusluk)’; ‘TV haberlerinde canlandırma kullanma’; ‘Tecavüz mağdurlarının isimlerini açıklamak’; ‘Bilgi veren kaynağa para ödemek’ ve ‘Gizli belgeleri izinsiz kullanmak’ yöntemlerinin Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin haber toplama ve aktarmada başvurdukları yöntemler olmadığı görülmektedir. Araştırmanın sonuçları bize haber toplanır veya aktarılırken başvurulabilecek yöntemlerden hangilerinin gazeteciler tarafından hiç onaylanmayacağı konusunda, yöntemlerin başında ‘Haber kaynağını gizleme sözü verdikten sonra kaynağın kimliğini açıklama’ gelmiştir (%90.2). ‘Başkalarına ait kişisel belge ve fotoğrafları izinsiz kullanma’yi onaylamayanların oranı % 78.4; ‘Bilgi veren kaynağa para ödeme’yi onaylamayanların % 62.7; ‘Bilgi toplamak amacıyla bir firma ya da kurumda işe girmek’i (casusluk) onaylamayanların % 60.8, Gizli belgeleri izinsiz kullanma’yi onaylamayanların oranı % 49 olmuştur. Kırgızistan'daki kadın gazeteciler duruma göre ‘Gizli kamera kullanmak’; ‘Önce uyardıktan ses kayıt cihazını kullanmak’ yöntemlerini onaylayabilecekleri yöntemler olarak seçmişlerdir.

Kırgızistan Medyasına Dair Gazeteci Görüşleri: Kırgızistan basının özgür olup olmadığını sorduğumuzda Kırgızistan basınının pek de özgür sayılamayacağı yönündeydi. Kadınların %56.1'i izlenen ‘yayın politikalarını’ basın özgürlüğünün önündeki en önemli engel olarak görüyorlarmış.

Sonuç: Genel olarak, bu araştırmadan elde edilen veriler ve bu veriler doğrultusunda Kırgızistan medyasında görev yapmakta olan kadın gazetecilerin analizi bize Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin profilini oluşturmaya yardım edebilecek sonuçlar sunmaktadır. Buna göre, Kırgızistan'daki kadın gazetecilerin geneli 18-25 yaş arasında bekar, üniversite mezunu ve 1 ile 5

yıllık iş tecrübesine sahip bayanlardan oluşmaktadır. Kadın gazetecilerde yaş ortalaması arttıkça iş tecrübesi süresi yükseldiği verisinden yola çıkarak bugün, 5-10 sene öncesine göre daha fazla kadın gazetecinin medyada istihdam edildiğini öne sürebiliriz. Medyada çalışan kadın gazetecilerin genelinin genç olması ve çoğunun bize genç Kırgızistan'daki kadın gazeteci profilinin Kırgızistan'daki üniversitelerde ilgili bölümlerin açılması ve mezun vermesiyle yakından alakalı olduğunu göstermektedir. Yine aynı şekilde kadınların iş gücüne katılımının artması ve bu artışın da en çok gençler arasında yaygın olması son yıllarda artan kadın gazeteci sayısı ile ilintili görünmektedir. Kırgızistan'daki kadın gazeteci profiline yönelik diğer bir veri de gelir durumlarına aittir. Görünen o ki, 1 ile 10 yıllık iş tecrübesine sahip kadın gazeteciler daha düşük ücret ile çalışmaktadırlar. İlginç olan durum da, kadın gazetecilerin gelir dağılımlarındaki farklılığa rağmen, geliri, bu mesleği seçmelerindeki en az öncelikli faktör olarak görmeleridir.

Kısaltmalar:

SSCB - Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TV – Televizyon

КС – Kırgızistan Cumhuriyeti

Kaynakça:

1. Бакашова Ж. (2002), «Кыргыз журналистикасынын тарыхы», 7-22-б., Бишкек.
2. Бектурганова К.А. (2006) «Роль и место женщины в истории Кыргызстана», стр.6, Бишкек.
3. Van Zoonen, L. (1994:54). Feminist Media Studies, The Media, Culture & Society Series, SAGE Publications.

İnternet siteleri:

1. <http://old.kabar.kg/society/full/6503>

Рецензент: Ph.D. Топчугүл Нармаматова, д.м.а. Ph.D. Эрдоган Акман

УДК-811.611.3.1.

Ахмедова Айжанат Ахмедовна
магистрант кафедрасы русского языка и литературы КГУ имени И. Арабаева

Ч.АЙТМАТОВДУН ЧЫГАРМАСЫНДАГЫ МУГАЛИМДИН ОБРАЗЫ

ОБРАЗ УЧИТЕЛЯ В ТВОРЧЕСТВЕ Ч. АЙТМАТОВА

TEACHER'S IMAGE IN THE WORKS OF CH. AITMATOV

Аннотация: Бул макалада Ч.Айтматовдун чыгармасындагы мугалимдин образы талкууланат. Жазуучунун чыгармалары боюнча мугалимдердин образын талкуулап, ишин, таасирин сезип, чыгарманын өзүнө, ошондой эле туруктуу көркөм сүрөттөөлөргө карабастан тарыхый кырдаалдын өзгөрүшүн чечмелөө үчүн өз кезегинде, көркөм табитин, жөндөмүн сезимталдуу байкап, талдоо.

Аннотация: в данной статье рассматривается образ учителя в творчестве Ч. Айтматова. Открывая для себя образ учителя в произведениях Ч. Айтматова, учимся по-